

Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη.

Ενότητα 3: Το φιλολογικό είδος των ευαγγελίων και το συνοπτικό πρόβλημα.

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη.

Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας.

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Το φιλολογικό είδος των ευαγγελίων και το συνοπτικό πρόβλημα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το φιλολογικό είδος των ευαγγελίων.

Πώς ορίζεται το φιλολογικό είδος;

- Ο σκοπός, που εξυπηρετεί ένα κείμενο, η σημασία κι η χρήση του από μία ομάδα ανθρώπων ορίζουν το φιλολογικό είδος.
- Το φιλολογικό είδος αποτελεί σύστημα επικοινωνίας που αφορά τόσο στο συγγραφέα όσο και στον αναγνώστη.
- Η κατάταξη ενός κειμένου σε ένα συγκεκριμένο φιλολογικό είδος γίνεται με τον εντοπισμό μοτίβων και θεμάτων που προσιδιάζουν σε κάθε είδος.
- Δεν είναι αναγκαίο να εντοπίζονται κάθε φορά όλα τα μοτίβα/θέματα.
- Είναι δυνατό ένα κείμενο ενός συγκεκριμένου φιλολογικού είδους να δανείζεται στοιχεία από άλλα είδη.

Το φιλολογικό είδος του «ευαγγελίου».

- Με τη συγγραφή του κατά Μάρκον ευαγγελίου εισάγεται στην παγκόσμια λογοτεχνία ένα νέο φιλολογικό είδος, το «ευαγγέλιον».
- Το ερώτημα: πρόκειται για ένα εντελώς νέο είδος ή δανείζεται από προηγούμενα;

Θεωρίες γένεσης του ευαγγελίου.

- Το ευαγγέλιο είναι ένα εντελώς καινούργιο φιλολογικό είδος χωρίς εξάρτηση από άλλα.
- Το ευαγγέλιο μιμείται την αρχαία βιογραφία (βίον).
- Το ευαγγέλιο μιμείται τα έργα της αρχαίας ιστοριογραφίας.

Ένα εντελώς νέο είδος;

- Κύριος εκπρόσωπος της θέσης ο Rudolph Bultmann.

Η θέση έχει απορριφθεί διότι:

- Το φιλολογικό είδος για να λειτουργήσει ως γέφυρα επικοινωνίας και όχημα μεταφοράς νοημάτων πρέπει να διαθέτει στοιχεία γνωστά στον συγγραφέα και στον αναγνώστη.
- Το ευαγγέλιο δανείζεται στοιχεία από προηγούμενα είδη.

Ευαγγέλιο και αρχαία ιστοριογραφία.

- Το ευαγγέλιο μιμείται την αρχαία ιστοριογραφία.

Η θέση έχει δεχτεί κριτική:

- Η ιστοριογραφία ανήκει στην «υψηλή λογοτεχνία» – το ευαγγέλιο σε λαϊκότερες μορφές λογοτεχνίας.
- Η ιστορία ενδιαφέρεται για την ακριβή μετάδοση ιστορικών πληροφοριών – το ευαγγέλιο επικεντρώνεται στο πρόσωπο του Ιησού.
- Τα ιστοριογραφικά κείμενα έχουν μεγάλη έκταση και εστιάζουν σε συγκεκριμένα ζητήματα – το ευαγγέλιο συντομότερο κείμενο.

Ευαγγέλιο κι αρχαία βιογραφία.

- Adela Yarbro Collins (*Mark. Hermeneia*. 2007) – τα εξής είδη αρχαίου βίου:
- Η εγκωμιαστική βιογραφία.
- Ο βίος ενός ήρωα / φιλοσόφου.
- Διδακτική βιογραφία.
- Ηθική βιογραφία.
- Ψυχαγωγική βιογραφία.
- Ιστορική βιογραφία (δύο τύποι: Σουητώνιου και Πλουτάρχου).

Βίος ή ιστορία;

- Το ευαγγέλιο ομοιάζει περισσότερο με την αρχαία βιογραφία.
- Δανείζεται, ωστόσο, στοιχεία από το ιστοριογραφικό είδος.
- Στοιχεία κι από την ιουδαϊκή αποκαλυπτική και προφητική παράδοση.
- Οι ευαγγελιστές όχι απλοί συλλέκτες υλικού (Μορφοϊστορία) αλλά δημιουργικοί θεολόγοι (Redaktionsgeschichte).
- Αφηγούμενοι την ιστορία του Ιησού θεολογούν και διδάσκουν.

Το Συνοπτικό Πρόβλημα.

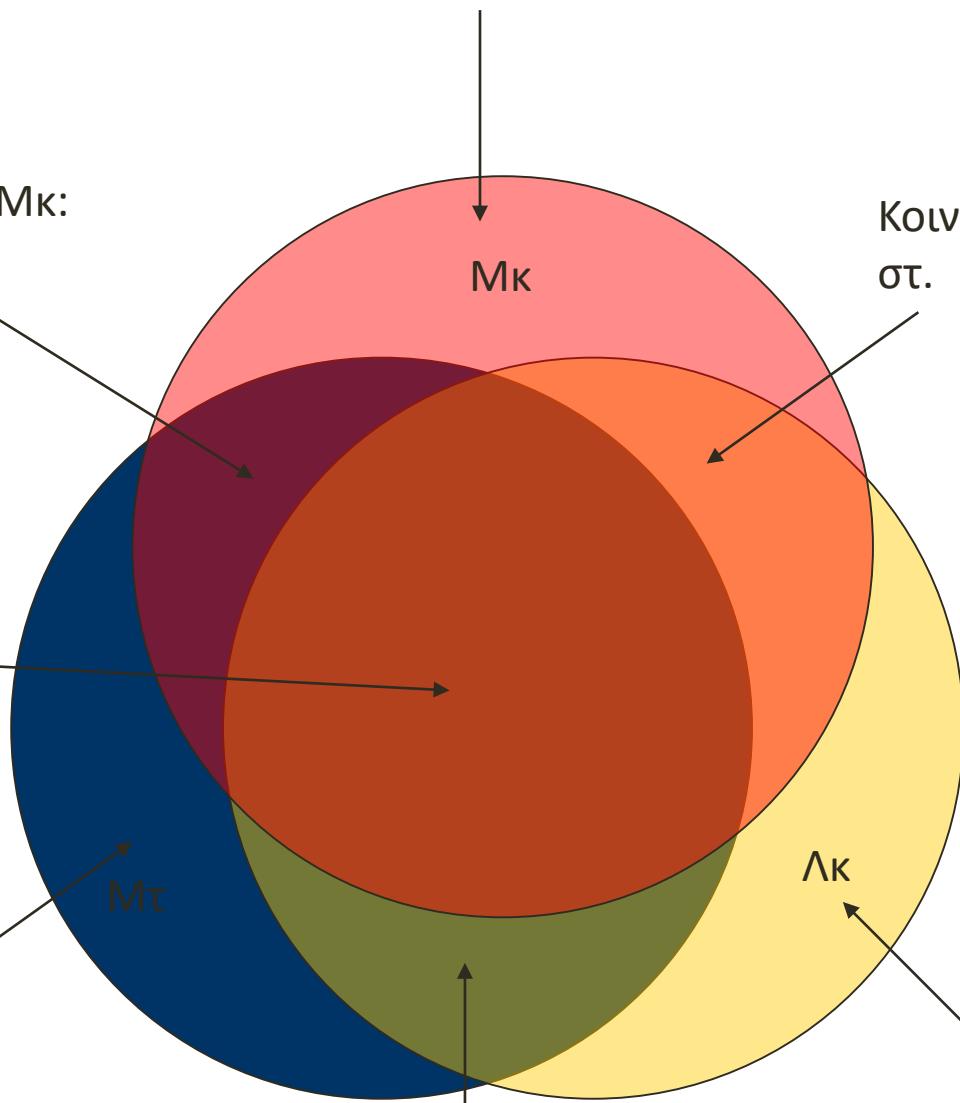
Τι ονομάζουμε «συνοπτικό πρόβλημα»;

«Συνοπτικό πρόβλημα» ονομάστηκε από το 18^ο αι. κι εξής το πρόβλημα που δημιουργούν στον ερευνητή οι χαρακτηριστικές ομοιότητες αλλά και οι διαφορές μεταξύ των τριών πρώτων ευαγγελίων (κατά Μάρκον, κατά Ματθαίον και κατά Λουκάν).

Μόνο ο Μκ: 30 στ.

Κοινό υλικό Μτ + Μκ: 150 στ.

Κοινό υλικό Μκ + Λκ: 70 στ.

ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΙΧΩΝ
Μκ: 677
Μτ: 1071
Λκ: 1151

Κοινό υλικό των 3 συνοπτικών

Μόνο ο Μτ: 1/6 του ευαγγελίου του

Κοινό υλικό Μτ + Λκ: 240 στ.

Μόνο ο Λκ: 1/4 του ευαγγελίου του

Το συνοπτικό πρόβλημα: Οι
λύσεις που προτάθηκαν.

Η υπόθεση του «Πρωτευαγγελίου».

- Εισηγητής: Gotthold Ephraim Lessing (1776).
- Τη θέση ανέπτυξε και ο Johann Gottfried Eichhorn στα 1804.
- Υπόθεση: τα τρία ευαγγέλια προέρχονται από ένα αρχικό εβραϊκό/αραμαϊκό ευαγγέλιο (Πρωτευαγγέλιο / Urevangelium).
- Κριτική: ανάγει το πρόβλημα σε ένα υποθετικό χαμένο κείμενο (-) / τα ευαγγέλια καρπός μίας μακράς φιλολογικής διαδικασίας (+).

Η υπόθεση των προφορικών διηγήσεων.

- Τα ευαγγέλια είναι το τελικό αποτέλεσμα μίας διαδικασίας συλλογής και επεξεργασίας επιμέρους προφορικών παραδόσεων και γραπτών διηγήσεων.
- Το 1817 ο Friedrich Daniel Ernst Schleiermacher διατύπωσε αυτή τη θέση μόνο όσον αφορά στο κατά Λουκάν.
- Κριτική: τα ευαγγέλια καρπός μίας συλλογής επιμέρους παραδόσεων (+/-).

Η θεωρία της προφορικής παράδοσης.

- Εισηγητές: Johann Gottfried Herder (1796/7) – ύπαρξη ενός προφορικού πρωτοευαγγελίου.
- Johann Carl Ludwig Gieseler (1818): ένα προφορικό αραμαϊκό πρωτοευαγγέλιο.
- Κριτική: (+) για πρώτη φορά αναγνωρίζεται η σημασία της προφορικής παράδοσης.

Η υπόθεση της αλληλεξάρτησης.

- Φιλολογική εξάρτηση των συνοπτικών ευαγγελίων μεταξύ τους: ο κάθε ευαγγελιστής χρησιμοποίησε σαν πηγή το χρονικά προγενέστερό του ευαγγέλιο.
- Ι. Αυγουστίνος: Μτ – Μκ – Λκ.
- Johann Jakob Griesbach (1789): Μτ – Λκ – Μκ.
- Την προτεραιότητα του Μκ έναντι των άλλων δύο συνοπτικών υποστήριξαν για πρώτη φορά οι Christian Hermann Weisse (1838) και Christian Gottlob Wilke (1838).
- Κριτική: εξηγεί τις ομοιότητες των συνοπτικών (+) – αφήνει ανοικτό το ερώτημα.

Η υπόθεση των δύο πηγών.

- Το Μκ είναι το αρχαιότερο ευαγγέλιο και χρησιμοποιήθηκε ως πηγή από τον Μτ και Λκ.
- Οι Μτ και Λκ χρησιμοποιούν μία δεύτερη γραπτή πηγή, την πηγή των Λογίων (Q), η οποία έχει σήμερα χαθεί. Μπορούμε να ανασυνθέσουμε το περιεχόμενό της από το υλικό των Μτ & Λκ. Περιλάμβανε κυρίως λόγια του Ιησού.

Το Μκ ως πηγή των Μτ και Λκ.

- Το Μκ είτε στη σημερινή μορφή είτε σε μία αρχική μορφή (Ur-Markus) πηγή των δύο άλλων συνοπτικών.
- Karl Lachmann (1835): ο Μτ και ο Λκ έχουν την ίδια σειρά στην αφήγηση, όταν ακολουθούν τον Μκ.

Η Πηγή των Λογίων (Q).

- Το κοινό υλικό Μτ και Λκ (περίπου 240 στίχοι).
- Στα Μτ και Λκ απαντούν διπλές διηγήσεις (η ίδια διήγηση μία φορά στο υλικό που δανείζονται από τον Μκ και μία φορά στο δικό τους κοινό υλικό: π.χ. Λκ 9.10//Μκ 6,7-13. Μτ 10).
- Το αρχαιότερο γραπτό κείμενο της Εκκλησίας (τα αραμαϊκά λόγια του Μτ, για τα οποία κάνει λόγο ο Παπίας;) Ίσως αρχικά γράφηκε στα ελληνικά για κατηχητικούς λόγους στην Παλαιστίνη ή Συρία μεταξύ του 50 και 70 μ.Χ.
- Πρόκειται για ένα νέο φιλολογικό είδος, το οποίο εξελίχθηκε στο είδος του «ευαγγελίου».

Προβλήματα σχετικά με την υπόθεση των δύο Πηγών.

- Τι γίνεται με το ιδιαίτερο υλικό του Μκ;
- Στην Q ανήκουν μόνο οι κοινοί στον Μτ και Λκ στίχοι ή και κάποιο μέρος του ιδιαίτερου υλικού τους;
- Πώς εξηγείται το λεγόμενο «κενό του Λκ» (Λκ 9,17, όπου ο Λκ δεν ακολουθεί τη διήγηση του Μκ 6,45-8,26);
- Γιατί απουσιάζουν από την Q οι διηγήσεις του Πάθους και της Ανάστασης;

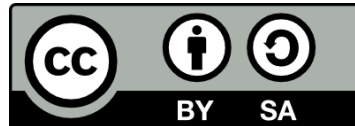
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αικατερίνη Τσαλαμπούνη. «Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη. Το φιλολογικό είδος των Ευαγγελίων και το συνοπτικό πρόβλημα». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS377/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

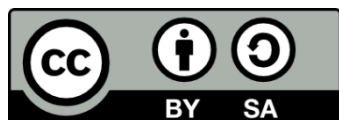
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Δημοσθένης Κακλαμάνος.
Θεσσαλονίκη, 9.6.2015.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

